

Ljubljanska izjava, ki poziva k političnemu ukrepanju za zmanjšanje neenakosti v zdravju

Evropsko združenje za javno zdravje, slovenski Nacionalni inštitut za javno zdravje in spodaj podpisani, ki so se novembra 2018 v Ljubljani sestali na Evropski konferenci o javnem zdravju, ponovno poudarjajo svojo zavezanost načelom Deklaracije iz Alma-Ate¹ iz leta 1978; Listine iz Ottawe iz leta 1986², Listine iz Talina iz leta 2008³; in Dunajske deklaracije⁴ iz leta 2016. Ob upoštevanju nedavno objavljene priloge Evropske revije o javnem zdravju (*European Journal of Public Health*) z naslovom "Politične pokrajine in politike za javno zdravje" (*Political landscapes and policies for public health*) pozivamo k političnemu ukrepanju za zmanjšanje neenakosti v zdravju.

Ljubljanska izjava o političnem ukrepanju na področju javnega zdravja za zmanjšanje neenakosti v zdravju poudarja potrebo, da vsi akterji, ki se ukvarjajo s politiko javnega zdravja v Evropi in zunaj nje, sprejmejo te zaveze:

- **Nikogar pustiti ob strani:** z zmanjševanjem neenakosti v zdravju v državah in med njimi, z zagotavljanjem splošnega dostopa do zdravstvenega varstva in s krepitvijo zdravstvenih sistemov;
- **Izražanje znanja:** z zagotavljanjem, da so zdravstveni podatki znanstveno utemeljeni in široko dostopni;
- **Prenos dokazov v politiko:** z upoštevanjem politične razsežnosti dela javnozdravstvene skupnosti;
- **Krepitev zmogljivosti:** z vlaganjem v odpravo ovir pri razvoju zdravstvene pismenosti ter s spodbujanjem in omogočanjem zdravstvene pismenosti vsakega posameznika; in
- **Vključevanje zdravja v vse politike;** s krepitvijo medsektorskega sodelovanja.

Nikogar pustiti ob strani

Tretji cilj trajnostnega razvoja stremi k zagotavljanju zdravja in dobrega počutja za vsakogar v vseh življenjskih obdobjih. To pa je mogoče le, če je zdravstveno varstvo dostopno vsem in so zdravstveni sistemi močni in odporni. Deklaracija iz Alma-Ate iz leta 1978 poudarja, kako pomembno je zagotoviti dober dostop do primarnega zdravstvenega varstva. Listina iz Talina, ki je bila sprejeta leta 2008 na Evropski ministrski konferenci Svetovne zdravstvene organizacije o zdravstvenih sistemih, zavezuje države članice evropske regije Svetovne zdravstvene organizacije h krepitvi zdravstvenih sistemov, da bi izboljšale zdravje svojih državljanov. Oba dokumenta poudarjata pomembnost priznavanja socialne, kulturne in gospodarske raznolikosti med regijami in v samih državah.

¹ <https://unstats.un.org/sdgs/>, zadnji dostop: 16. julij 2018

² <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>, zadnji dostop: 16. julij 2018

³ <http://www.euro.who.int/en/media-centre/events/events/2008/06/who-european-ministerial-conference-on-health-systems/documentation/conference-documents/the-tallinn-charter-health-systems-for-health-and-wealth>, zadnji dostop: 16. julij 2018

⁴ https://ephconference.eu/repository/publications/Vienna_Declaration_final_version.pdf, zadnji dostop: 16. julij 2018

Zmanjševanje neenakosti v zdravju je izredno pomembno za izboljšanje zdravstvenega stanja celotnega prebivalstva, kar bo pripeljalo do pozitivnega razvoja družbe. Na voljo so zelo zanesljivi dokazi o tem, kako zdravstveno varstvo prispeva k zmanjšanju ali povečanju neenakosti v zdravju. To velja tako za bogate kot revne države. Neenakosti v zdravju lahko odpravimo samo z dobro delujočimi zdravstvenimi sistemi in z zagotavljanjem splošnega dostopa do zdravstvenih storitev. To je še posebej pomembno v državah s šibkim gospodarstvom ter za skupine prebivalcev, ki imajo težave pri doseganju boljšega zdravja.

Ena glavnih odgovornosti javnozdravstvene skupnosti je, da opozarja na neenakosti v zdravju ter politikom in odločevalcem predlaga konstruktivne rešitve. Zato morajo strokovnjaki na področju javnega zdravja razumeti politično razsežnost svojega dela, da bodo v prihodnosti z vsemi deležniki uspešno sodelovali pri zmanjševanju neenakosti v zdravju.

Izražanje znanja

Strokovnjaki na področju javnega zdravja imajo znanje in so usposobljeni, da zagotovijo zbirko dokazov za vse politične odločitve, ki vplivajo na javno zdravje. Toda v sodobni družbi, temelječi na liberalnih konceptih, ki jih zagovarja mednarodni kapital, je izražanje tega znanja hitro in nepredvidljivo. Bistveno je, da tudi vsi, ki delujejo na področju javnega zdravja uporabljajo sodobno komunikacijsko tehnologijo v dobro izboljšanja zdravja prebivalstva. Sodobna komunikacijska tehnologija ponuja velik potencial za javno zdravje, da prenovi in izboljša svoj pristop do javnosti in posameznih skupin prebivalcev – tudi tistih, ki so bili nekako zapostavljeni in izključeni iz obstoječih programov za spodbujanje zdravja in preventivo.

Prenos dokazov v politiko

Znano je, da sami dokazi še ne prinesejo sprememb v ravnanju. To, kar potrebujemo, je politična zavezanost spremembam. Zato je treba upoštevati vse determinante, ki vplivajo na zdravje, vključno s socialnimi, političnimi in gospodarskimi. Samo s tako širšo sliko bo javno zdravje lahko vplivalo na nosilce odločitev, da bodo delovali v korist javnega zdravja. To pomeni, da morajo strokovnjaki na področju javnega zdravja razširiti svoj fokus in razumeti politični sistem. Ta interdisciplinarnost se mora odražati v vseh usposabljanjih strokovnjakov na področju javnega zdravja (šolah za javno zdravje in aktivnostih za vseživljenjsko učenje). Brez teh novih veščin in novega načina razmišljanja, sprememb ne bo.

Krepitev zmogljivosti

Javnozdravstvena skupnost bi morala pokazati voljo in pripravljenost, da uvede take spremembe. Z uvedbo sodobnih komunikacijskih orodij na področju javnega zdravja in upoštevanjem vseh determinant, povezanih z zdravjem prebivalstva, je odločena imeti dejavno vlogo. Strokovnjak na področju javnega zdravja mora biti v 21. stoletju dobro usposobljen, dobro obveščen, večč govornik in dobro povezan znotraj in zunaj področja javnega zdravja.

Vključevanje zdravja v vse politike

Čeprav smo se v preteklih štirih desetletjih soočali z velikimi družbenimi, gospodarskimi in tehnološkimi spremembami in razvojem, se celotna slika ni bistveno spremenila. Z novimi veščinami, še zlasti veščinami, ki bi prepričale snovalce politik in politike, se to lahko spremeni. Sodelovati moramo z vsemi sektorji, ki so dejavni na področju zdravja ali povezani z njim, in vključiti vse ravni odločanja: od civilne, lokalne, državne do mednarodne. Samo če imamo politične in komunikacijske

spretnosti, lahko javnozdravstvena skupnost sodeluje z drugimi sektorji, vključno s kmetijskim, izobraževalnim, stanovanjskim in gospodarskim sektorjem in vsemi drugimi, ki lahko prispevajo k boljšim življenjskim pogojem. To bo omogočilo dobro medsebojno sodelovanje, kar bo zagotovilo razvoj in izvajanje učinkovitih ukrepov za boljše, varnejše in bolj zdravo življenje vseh.

Zavezanost javnemu zdravju

Javnozdravstvena skupnost je ponovno poudarila načela iz Deklaracije iz Alma-Ate, Listine iz Ottawe, Listine iz Talina in Dunajske deklaracije ter ostaja odločena, da pospeši dejavnosti v družbi in na ta način učinkoviteje vpliva na zdravje te in prihodnjih generacij Evropejcev.

Javnozdravstvena skupnost se zaveda svoje odgovornosti za zagotavljanje podpore politikom in odločevalcem, s čimer jih opolnomoči za delovanje v skladu s potrebami javnosti. Potrebno je ukrepanje za zmanjševanje bremena bolezni ter se zoperstaviti neenakostim v zdravju.